

KATEHEZA PAPE BENEDIKTA XVI.

NA OPĆOJ AUDIJENCIJI

Srijeda, 19. studenoga 2008.

Opravdanje po vjeri, a ne po djelima Zakona

Draga braćo i sestre!

Na našem putu kojim nas vodi sveti Pavao, želimo se sada zadržati na složenom nauku o opravdanju, koji zauzima središnje mjestu u apostolovim poslanicama: govorit ćemo najprije o odnosu između djela i vjere a zatim o odnosu između vjere i djela.

Kada je Pavao susreo Uskrsloga na putu za Damask bio je potpun čovjek: besprijekoran po pravednosti koja proizlazi iz zakona (usp. Fil 3,6), nadmašio je mnoge svoje vršnjake u obdržavanju Mojsijevih zakona i revno je zastupao otačke predaje (usp. Gal 1,14). Prosvjetljenje koje je doživio na putu za Damask potpuno mu je promijenilo život: sve zasluge, koje je stekao u svojoj besprijekornoj vjerskoj karijeri, počeo je smatrati „otpadom“ pred uzvišenošću spoznanja Isusa Krista (usp. Fil 3,8). Poslanica Filipljanima nam pruža dirljivo svjedočanstvo Pavlova prijelaza s pravednosti utemeljene na zakonu i stečene obdržavanjem propisanih djela, na pravednosti utemeljenu na vjeri u Krista: on je shvatio da je sve ono što se do tada činilo dobitkom zapravo pred Bogom bio gubitak te je odlučio sav svoj život staviti na jednu kartu: na Isusa Krista (usp. Fil 3,7). Skriveno blago u polju i dragocjeni biser u čije stjecanje je uložio sve drugo nisu više predstavljala djela zakona, već Isus Krist, njegov Gospodin.

Odnos između Pavla i Uskrsloga postao je tako dubok da on tvrdi kako Krist nije samo njegov život, već sav njegov život, u tolikoj mjeri da čak i smrt postaje dobitak samo da se do njega vine (usp. Fil 1,21). To ne znači da je prezirao život, već da je shvatio da za njega život nema druge svrhe i nije stoga imao druge želje osim da, kao na nekom atletskom natjecanju, dođe do Krista i ostane zauvijek s Njim: Uskrsli je postao početak i svršetak njegova života, razlog i cilj njegova trčanja. Samo briga za sazrijevanje vjere onih kojima je navijestio evanđelje i skrb za sve Crkve koje je osnovao (usp. 2 Kor 11,28) naveli su ga da sporije trči prema svome jedinom Gospodinu kako bi pričekao učenike da zajedno trče prema cilju. Ako u prethodnom obdržavanju zakona nije ništa imao sebi spočitavati s gledišta moralne neporočnosti, sada kada je zahvaćen Kristom više voli ne iznositi sudove o samome sebi (usp. 1 Kor 4,3-4), već trči kako bi dohvatio Onoga od kojega je zahvaćen (usp. Fil 3,12).

Upravo je to osobno iskustvo odnosa s Isusom Kristom razlog zbog kojeg Pavao smješta u središte svojega navještaja evanđelja nepomirljivu oprečnost između dva različita puta prema pravednosti: jednom izgrađenom na djelima zakona, drugom utemeljenom na vjeri u Krista. Alternativa između opravdanja po djelima zakona i opravdanja po vjeri u Krista postaje tako jedna od prevladavajućih tema koje se provlače kroz njegove poslanice: „Mi smo podrijetlom Židovi, a ne 'grešnici iz poganstva'. Ali znamo: čovjek se ne opravdava po djelima Zakona, nego vjerom u Isusa Krista. Zato i mi u Krista Isusa povjerasmo da se opravdamo po vjeri u Krista, a ne po djelima Zakona jer se po djelima Zakona nitko neće opravdati" (Gal 2,15-16). Kršćanima u Rimu pak poručuje da „svi su zaista sagriješili i potrebna im je slava Božja; opravdani su besplatno, njegovom milošću po otkupljenju u Kristu Isusu" (Rim 3,22-24). Opravdanje u Kristu je besplatni čin koji Bog čini bez ikakve čovjekove pomoći i koji nalazi u daru pomirenja svoj najviši izraz: „Doista, ako se s Bogom pomirismo po smrti Sina njegova dok još bijasmo neprijatelji, mnogo ćemo se više, pomireni, spasiti životom njegovim" (Rim 5,10). Neiscrpn i izvor opravdanja jest i ostaje Kristov križ, jer u njemu On „postaje mudrost od Boga, i pravednost, i posvećenje, i otkupljenje" (1 Kor 1,30) i mi, jednom pomireni po vjeri, postali smo u Njemu „pravednost Božja" (2 Kor 5,21).

U tome zakon i njegova djela, kao i svako drugo ljudsko djelo, nisu ni od kakve koristi. Štoviše, čini se kako upravo iz zakon proizlazi jedan dokaz protiv besplatnog opravdanja u Kristu: „obješeni [je] prokletstvo Božje", kaže se u jednom retku Ponovljenog zakona (21,23). I upravo je zbog toga „djela zakona" Pavao, prije susreta s Kristom, bio uvjeren da je bilo dobro i hvalevrijedno progoniti one koji su počeli vjerovati u rassetog Mesiju i Sina Božjega. Prodor milosti, dok mu je zatvorio tjelesne oči, otvorio mu je oči srca da otkrije jedini put opravdanja: vjeru u Krista koji mu je, viseći na križu, dao novi život po Duhu (usp. Gal 3,13-14).

Pavao će tako moći jasno izraziti prosvjetljenje koje je primio na putu za Damask: zakon je u sebi svet, dobra, pravedna je i sveta zapovijed, dolazi naime od Boga (usp. Rim 7,7-13); međutim, po zakonu se ne stiže do opravdanja; štoviše, s toga stanovišta, zakon ostaje nepremostiva prepreka za onoga koji je smatra nužnom za opravdanje. Kada je, prilikom incidenta u Antiohiji o kojem smo govorili u jednoj od prethodnih kateheza, Pavao ušao u oštar spor s Petrom, to se dogodilo zato jer je ponašanje ovog potonjeg moglo izroditi ideju da su, za napredovanje na putu opravdanja, bili nužni obrezanje i pridržavanje određenim pravilima prehrane i židovskom kalendaru. Takva jedna dopuna učinila bi križ uzaludnim (usp. Gal 5,2) i relativizirala put opravdanja, koji je Bog otvorio u Kristu po Duhu: „Ne dokidam milosti Božje! Doista, ako je opravdanje po Zakonu, onda je Krist uzalud umro" (Gal 2,21).

Stoga, Pavao Mojsijev zakon, kao Božji dar, ne smatra nikako dokinutim, jer se ubraja među neopozive darove (usp. Rim 11,29) kojima Gospodin obasipa svoj

izabrani narod: „Oni su Izraelci, njihovo je posinstvo, i Slava, i Savezi, i zakonodavstvo, i bogoštovlje, i obećanja; njihovi su i oci, od njih je, po tijelu, i Krist, koji je iznad svega, Bog blagoslovljen u vjekove. Amen" (Rim 9,4-5). Ukidanjem toga zakona ugrozio bi se identitet Izraela. Ipak zakon ne može dati život: taj se dar ostvaruje samo ispunjavanjem obećanja danih Abrahamu. A prvo obećanje, iz kojeg proizlazi opravdanje vjernika, je obećanje Duha (usp. Gal 3,14). Sada je pak s opravdanjem u Kristu zakon relativiziran, postao je nevažan, i, kao takav, ne može ponuditi nikakav put opravdanja. Zakon, uči Pavao, ima svoj dovršetak u Kristu (usp. Rim 10,4) i nalazi svoje ispunjenje u zapovijedi ljubavi (usp. Gal 5,13-14; Rim 13,8-10).

Prije sola fides, u središtu Pavlova navještaja evanđelja je solus Christus: on je jedini spasitelj svijeta, koji relativizira sve drugo, uključujući i zakon: „Opravdani dakle vjerom, u miru smo s Bogom po Gospodinu našem Isusu Kristu. Po njemu imamo u vjeri i pristup u ovu milost u kojoj stojimo i dičimo se nadom slave Božje" (Rim 5,1-2). Zato je jedino čime se možemo ponositi Kristov križ (usp. Gal 6,14). Sa svetim Pavlom moramo priznati da nam je samo Gospodinova milost omogućila da postanemo dionici njegova Tijela koji je Crkva.

© Copyright - Libreria Editrice Vaticana